

АЖЫЛ-ИЖИВИСТИ — ПАРТИЯГА, ТӨРЭЭН ЧУРТКА

КОМСОМОЛЧУ БРИГАДА

САННАР БОЛГАШ ФАКТЫЛАР

- Отчеттүг уения дүргүзүндө 8513 аныктар ВЛКСМ хуралында, 587 комсомолчулар СЭПП кезигүүгө кирген.
- Комсомол организацияларында айымчы болгаш күй-ажалчы алдары 340 музейлери, булунлары ажиттыган.
- Сурагалы болгаш хожучу ижилер-биле 1300 ажыг ушурдакталган болган.
- Республикада 515 комсомолчу депутат бар.
- Комсомол ажылында 300 хире коммунистер ажылдап турар.
- Чугае 1973 чылдын дүргүзүндө комсомолчу ажилчылардан 229 чарттыкты саналар кирген. Оларын 205-и бүтүрүлгелерде шиктектинген, өң 250 мүн акша камнаттыган.

Бистин кайгамчыктыг аныктарывыс ленинчи чагылгарга, Коммунисттик партияның херээнге боттарының бердингенин база катап бадыткаар, беш чылдың дөрткү чылында шалыпчы ёзу-биле ажылдаар болгаш тергинин эки өвөрениринге бүзүрелин СЭКП Төп Комитеди илдеридип турар. Анык салгакчыларга, оларнын ажыл-ишчи, туруштук болгаш кызымаккай чоруунга Төрөөн чурт бүзүрээр.

(СЭКП ТН-НЫҢ ПАРТИЯГА, СОВЕТ УЛУСКА КЫЙГЫРЫНДАН).

ТАРААЖЫ САЛГАЛДЫ БЕЛЕТКЭЭР

Улус ажил-агымнын кайдыг-даа алмырныга организациондук комсомолчу-аныктар бригадалары боттарынын ажилынын багыткап турар. Оларда ажилдын организациондук даа эки, машина-техника-даа меен, сорулга-даа билингир. Иччангаш так мындк бригадаларын көүдөлири күнчөт.

Бистин Танды районун чүгө хову-трактор тарагаларында бестин комсомолчу-аныктарын чели бригадалы бар. Бо чылында Бөдө ажил-агымнын дүржүлдө станицяныга, «Россия» болгаш «Революциянын чалбыжы» совхозтарга база бир-бир комсомолчу-аныктар бригадаларын тургузар бис. Ук бригадаларнын кезигүүнерине корум-чуртуктуг төлөтпик аныктарын күлөп алыры чанчыл апарган. А бригадаларнын учуртукчулары — дегерези коммунистер.

Комсомолчу-аныктар бригадаларынын арасында социалисттик чарышты калбарган бис. Оон түнөөнине беш чылдын шиктирилген чылында бирги черин «Шамбалыг» совхозтуң коммунист Давар-оол Монгуш удуруткан бригадалы алган. 3200 гектар тарыда шөлүг болгаш 24 кижиле составта оу бригада гектар чер буртуунда 9,5 бентер дүжүтүг өстүрүп ап шыда. Бригаданы кезигүүү Кызыл-оол Кара-Сал аныгалы кескен 440 гектар черден 3000 гектар тараны бастырган. Ында комсомол бөлүгүн учуртукчуу Кестимма Кадыр-оол 420 гектар черин тарааны бастырган. «Тилелге» совхозта

Социалист Күш-ажылдын Маалыры Василий Иччат, «Коммунизмдин херели» колхозта Ян-оол Оюн удуртуудан болгаш өске-даа бригадаларнын көргүзүлгери база эки. Кайы-даа комсомолчу-аныктар бригадаларынын кезигүүнеринин комсомолду область конференцияныга күй-ажылчы белектеринг учураштыг турары бо-дур.

Часыг хову ажилдарынын үзөндө ийи эселегилг ажилдарында 150 хире механизатор бисте чедишпес. Оларын чечтелээр дөш кичээгейн күшкөлдирген бис. Бо хунерде Балгазынын №11 профессионал-техниктиг училищесинин салбырлары ажил-агыл буртуунда ажиттыган. Ол салбырларда 190 оолдар өөренип турар. Оларын өөрениринге таарымчалыг байдалдарын тургускан. Курсантылар-биле мурнагыч механизаторларын болгаш сурагалы кижилерин учураштылаларын организациондук, лекция, беседа кылыры болгаш ПТО нормаларын дужааттары бисте чанчыл апарган.

Танды дээр, республикада удуг тараалан район. Мында Социалист Күш-ажылдын Маалыры Василий Иччат, ий Ленин орденин эдилекчиси Петр Ермолаев, чакаттын каш шапкыр ханычаларын эдилекчи Мария Михайлова дөш сурагалыг механизаторлар хей. Оларын төлөтпик салгалын, тараажы механизаторларын белекээр бистин харымсалгалыг сорулгавыс.

Х. ХӨНТҮГ-ООЛ,
ВЛКСМ-ниң Танды райкомунуң бирги секретары.

Мызылдыг дааранылга комбинатынын ажилчылары, инженер-техниктиг ажилчылары, СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кыйгырынн изин-биле деткивишан удурулгала болдуруп, тодарайкыч дөрткү беш чылдың планын оналдаларын аягыр күүсөдир дөш чаа чылды шалыпчы ажил-иш-биле эгелзенир.

Шалыпчы күш-ажылче комбинаттың комсомолчулары болгаш аныктары улам-на хей-эйт кирген. Ында комсомолчу-анык-

тарнык бригадалы тургустунган. Оң комсомолчу Вероника Брюханованы бегүн эртип турар комсомолдуң конференциянының төлөзүнине соңган.

ЧУРУНТА: (салагай талазындан, оң талаже) комсомолчу-аныктар бригадаларынын кезигүүнери Галина Санникова, Вероника Брюханова, Света Сипкина, Оля Курганова, Таяна Иванова, Людмила Стульева олар чаа мондор көрүп турарлары.

А. НЕВОЛИННИҢ фотосу.

Көргүскен идегел дээш күжүмнү салыр мен

Кадырчыла-ла алды чыл болдум. 1968 чылда дузалак-бадам эгеледим. Оон соонда бодум бир кодан хой хулээп алдым. Чыл деген тудум-на көргүзүлгө көзүңдө эгеледи. Өг-бүлө ишти-биле өскө кадар чылдар дег шаг-шаанда хой кадарып чораян өвөс, баштай чылдары, ылангы кишкы үедө дык-ла берге.

1969-70 чылдарын кыжындыла берген турганымыс черле улус мен. Төрүү хойну бир-ле дуулар мадан эгеледим өвөс. Ол Калча-хоравысты белеккен, електи сөөртүп, өңгөн эккен алгаш, хой оолдарын манай турдувус. Бир-ле катан хой кадарым чорума, ийи-шада хой төрдү. Хураганнар дүрүн иччөткөшкө, аалче туду-ла чоруптум. Өг черпей чораш, сагманшиктерги кыйгырып, дуз дилдим. Оон соонда ажил-ла хайныкан. Хойларын аяны-бүрү чемир-биле азырап, хураганнарны доркутуруп, очка-менин камта-лан алыр дөш бар-ла кужу-вусту салып келдим. Ол чылды төрүүр 100 хойлан '80

хураганын камтап, бир хой-дан ортума-биле 1,5 килограмм дүк кыргып алдым. Эң-ле дүжүтүр чыл 1973 чыл болган. Төрүү чүс хойга онааштыр 110 хураганы камтап ап, хой буртуунда 2 килограмм дүкү кыгып алган, республикага анык малчынарнын чемпиону болдум. Комсомол Төп Комитеди мени «Социалисттик чарыштын тилекчиси» деп хөрөк демдө-биле шаңнаган.

Материалдыг болгаш моральдыг иди беринкилик соруқ кирип, ажилымын ам-лаа эки-жайдын кылар мен. Эрткен чылдын 10 тонна електи, 11 тонна сизини белеккөш, кышпамада эккен алдым. Бо чылдын тоску беш чылдын тодарайкыч дөрткү чылдыда 100 хойлан 110 хураганы алырын, хой буртуунда 2 кг пейни чораш, сагманшиктерги кыйгырып, дуз дилдим. Оон соонда ажил-ла хайныкан. Хойларын аяны-бүрү чемир-биле азырап, хураганнарны доркутуруп, очка-менин камта-лан алыр дөш бар-ла кужу-вусту салып келдим. Ол чылды төрүүр 100 хойлан '80

рушкы-биле хулээп алган. Маалдыр кижини чарышка кийтирерге, харысалга каш катап улгадыр чүе-дир. Кала-даа чорууга чарын дугайы сагыштан ыраштылг бээр. Эрткен айда районун комсомол конференцияныга киришкө келиримге, удуум суг талаамы-биле бергедеп турган болду. Бо чылдын хар чуга болгаш сугат бергедеп турар.

Ам хойлар ийи-чипгыстап төрүп эгелзед. Сагманшиктерви бар. Белеткек багыт өвөс. Иччала-даа массалыг оол-дашкын агадыр бээр. дүвү-рашик апары чужаа. Уйгу-чылдын чаа чок апар улус-ла болбай бис. Хураганнар даяжылдан турууда-ла дан алар...

Бо чылдын ВЛКСМ ТН-ның XVII съездине база болуп эртер. Июль айга комсомолга Ленинни адын тывысканындан бээр 50 чыл өң болур. Улуг байырлардын күш-ажылчы белем-биле үткүр дөш бүгү-ле күжүмнү салыр мен.

С. ЧИМИТ-ДОРЖУ.

«Алдан-Маалыр» совхозтуң хойнуку, ВЛКСМ-ниң област конференцияның делегаты.

Хову-Аксында делегат

Хову-Аксында автотранспорт бугурулузынын септеге чегини өрөздөгөн илетке-даа, чырык-лаа. Ында-мында олутулгай тыхсаалыккан автобустар болгаш автомашиналар, ынай-бөөр дашкан ажилчылар, дөмөр-дөстүн даш-шымакы, чегин аммыралы ол.

Чолдак хөрөктөштүг оол автомобилдин шимчедикчи-инде бир-ле чүвени кылычкылып, ажинге мынча лейдир:

— Че, ам-на ажилдадып көрөм, акый!

Ийи кижиле машинасын хөдөлдүрүп чалап калгылар. Хыйылар дөлтөп-дөлтөп, каттап-ла септеп эгеледилер. Ажилдын бергенин билип тур мен: хейиң-ле частаныра, херек бүтпөс. Элеон үр хөдөлдикелген соонда, шимчедикчи ам-на дийгенин берги. Септепчи оол талаанын терин чөтпүшан, менче хулумзурдуг өөрүшкүзү алган. Таныштымыс. Оон ийди Дүкүзө Көзүңдөй хөр болду.

Ийиги кластын чолачымы Санчиз-Мидий Домас-оолдун «ЗИЛ-164» маркалыг машинамын шимчедикчинин септеп

дооскап, шөпөп эгеледи» ол. Шимчедикчинин таажы бирле улгадып-даа, бирде чыныла-даа тур. Септечти биле чолачы ийилген машинадан сезингич чүе тыппадылар.

Шимчедикчилерин Кызылдын автосептеге заводунга септеди турар бис. Оон ажилчыныры эки-ле септеэр улус. Иччала-даа чамдык шимчедикчилерин шынар куу-лаа болтулар таварылгалар тургуздулар-дыр. Чижээлээр-ге, 60 шимчедикчин Кызылда септеткен соонда, маала катап чазар ажурга таварыштымыс— деп, септечти Григорий Пешеников бистин чугаагыска каттышты.

Чап септеди шимчедикчи гараж өргөткөччи Дага Кара-оол база хынап көрдү. Ону дескиндир кылдашп, дымназлап, суйбап туруп-туруп, «Эр-хей! Ол-ла болгай» — дидир. Оун оон Көзүңдөй чугаалаанын өскерип калдым. Дүкүзө Көзүңдөй бичкилден-не техникага мык чораян. Эрини школазы дооскап-ла, Омсинин автосекунд институтуна кирген учуру-даа ол. 1973 чылда инженер-механик өртемни челип алган, Хову-

Аксында ажилдай берген. Ур-даа болбаанда күш-ажылга кызымалын, толтуг-томаанын ийин болгаш хей-нитичилинин талаамы-биле чүе коллективинге өвөс, харын Хову-Аксында билингир апарган. Тоску беш чыл планын күүсөдиринин шиктирилген чылында ол автотранспорт бугурулузын ийи планын 105 хуу, орулга планын 130 хуу күүсөткен. Анаа анык инженерин кирген улуу база өвөш өвөс дээр билингир. Шынап-ла, машина-техникамын долу ажилдай, автотранспортту ооал-оолап чок ажилдаары күш-ажылдын бугурулузунын белигеринге үлүг идиги бээр. А септеге чегинин инженер-механигинин кол ажилы ол болгай.

Автотранспорт бугурулузында комсомол өзе организационы — Хову-Аксында эки өзе организациаларын бир-разы. Оон секретары болду. Дүкүзө Көзүңдөй Кызылдын комбинатынын комсомолчулары комсомолдуң област конференциянын делегатына соңган таварылга өвөс.

Н. ОЮН.

КОМСОМОЛ КОМИТЕДИНИН СЕКРЕТАРЫ

«Машина-даа караңдып-ла орган. Кайнаар-даа көвөргө, хову-лаа, хову. Ол ховуну хар шыпкан. Хар ында мылан өвөс: сизген бажы кестүп чыдар. Оон уламындан орга ирык черлерин харынын барааны саргыл-ач. Мыштын таарымчалыг болганын бир дендээ ол дээр билингир. Хоргалчы биле Ямалын аразында арта үнүп кээр, черин кескүзү ажалк апар. Ында-мында аалдар, мал-маган эгемчок. Оларын бетиндээзи — «Ча орунтуу», ында-даа — «Мерен», А Александр Намантын» эң-не ыракны кыштагарже бар чоруу бо...

Александр Кыргызова Намдан — «Мерен» колхозта комсомол комитетинин секретары. Бо хары-салгалыг болгаш олут чок ажилга ол үш чүүлүн ийи аалдарына оон малчынар халдырынга, хову тургаларында болгаш сизген шөлдеринге чоруп чоруу бо-ла көрүп болур.

1965 чылдың күзүнүндө-не, комсомол ажилдакчызы апарганындан бээр үрүлүчү-ле ындыг, «Хулээпге — күшүтү» деп чүе ол.

Колхозна библиотекада, ясли-сад-даа эргелечкө чөрдүм. Партия райкомунга бичиңи нада институттардым-даа. Күш-ажылчы намдарым өлө-дыр ийин, оон ыңай чүңү-даа кылып четтикпоз — аныктар аразында чырап чадаан — дөш, чүгө-ле ийин, хулумзурый каапкаш, экиме көрүндү. Оң далажып оранын дораан-на эсирип кадым: районун партия конференциязы болуп турда, чалсар аразында чугаалажып органымыс ол чүе.

Александр 1960 чылда тоску класты дооскан болду. Оон соонда ада-мезинге дузалажып эгеледи. Эрес-кашлагы кыс ыңчан-на Мөрениң активчи аныктарынын бирөөзи апарган. Оон ыңдыр чаны чүгө Мөрөн сууруң чонуга эвөс, харын комсомол деп кой-

мунга база билдир берген. 1964 чылда, ясли-садка ажилдап турда, СЭПП кезигүүнүң кандидатына кирер рекомендацияны аңаа ВЛКСМ районунуң берген учуру-даа ол. Аңаа чалгыналган анык кыс ажил-ижин, арга-дуржулгазын ниткиниң херээнге кириринден харамнаман.

Александр Намдан комитет секретарына эң баштай көңүлдүп турда, ол организационың хүрээ-ленкинге 63 некигун турган. А ам—130. Ол организациа чүгө сан эвөс, шынар талазы-биле база өскөн. Эрткен уенин дүргүзүндө артем-билиглг аныктар көвүздөн, дына хей аныктар боттарының мергежилин-даа бедап ап шыдаан. Ам суурда 30 хире комсомолчу политбүлгүм-нерде хаара туттуңган. Малчын аныктарда зоо-ветеринарийн колхозтуң тускай эртемнигер эртририп турар. Чөгүм өөрө-

дилгени организацион ден-мели чонока чедир чабыс турган. Ук айтыргыны комсомол комитетинин, нөдө Совет күүсөмүнүң болгаш парткомунуң хуралдарына чугаалашкан соонда, байдал экижээ. Александр боду база экономикти билгилерин үндөшинерин бот-өөрөдиге-биле шиктиргилгези, кез-жээни школаңын оон бирги класында өөренип турар болду.

Ажыл-ишке чедимишкни боду келбес дээр билингир. Ону улуг күш-биле чедип алыр, а күш—хей-ниткиниң, массаның киржилгези-дир. Александраның ажилында дузаны партия организациалы, колхоз баштар чери, нөдө Совет болгаш өске-даа хей-нитки организациалар көргүзүп иелген. Ыларак Доржу Кыргыз, Чаш Дамба, Аранчаа Кур ышакш коммунистерниң баштайгы чагыны болгаш деткимчезин өл ам-даа улган.

«Мерен» колхозтуң комсомол организациалында 130 комсомолчу бар. Оларның 25-и азы бүгү кезигүүнерин бештик бир кезин малчынар болуп турар. Ол санның оон-даа көвүздөринге чигинип турбар. Чүгө дээр, малчынарны элчегилг кадатче шилчедериниң болгаш хейну улам өстүрүрүң дугайында СЭПП Тыва обкомунуң пленумарының шиктирилгери күүсөдир комсомолчулар кол черин элээр болгай. Сөөлгү чылдарда беш анык өг-бүлениң мал ажилында барганы — аныктарны өлчө эвилелдериниң баштайгы базымы. Ол өг-бүлелерниң бирээзи хожу ажилга комсомол организациалының секретары Иван Садинни бөш турар. Беш чыл планын

күүсөдириниң шиктирилгери чылында Иван төрүүр чүс хойга онааштыр 98 хураганы өстүрүп алган болгаш социалисттик чарыштың тилекчизи болган. Ам өл — «Күш-ажылчы шылгарал дөш» деп медальдык эдилкечи.

Комсомол партияның да-

мантыг чүгө Баян-Хайыранан сумуунга бестин аарт катап четкен. Ол сумунун аныктары Мөрөнге база кээп турганнар. Эки-ле улус. Александрга венгр, чөк, негр болгаш өске-даа аныктар-биле чугаалажып, ойнаар-хөгээр аас-кемик база таварышкан. Москвага ВЛКСМ-ниң 50 чыл болган онога болгаш Закарпатье аныктарын туриски лагеринде учурашкылаан өөрүндө чагалар ам-даа кээп турар.

Суурга Александр дун ортузу эрте бергенде келген. Ону эртен база-ла ажил-иш, ырак чорутар манат турар. Мөрөн кээп Советтик депутат, ВЛКСМ обкомунуң пленум кезигүүчү, комсомолдуң област конференцияның делегаты анык коммунист Александр Намдан боуунуң хулээптеги шан мынчар күүсөдир турар.

Чурунта: А. Намдан.

Чурунта: А. Намдан.

Ч. КАРА-КУСЧЕ.

